

شهرداری همدان
معاونت شهرسازی و معماری
اداره مطالعات و برنامه ریزی شهری
نهادهای پژوهشی و راهبردهای
شهرسازی و معماری

هوالمحکم

کاظم رعد

نگاهی نو به معماری و شهرسازی ایران و جهان

سال اول، شماره هفتم، آذر ۱۳۹۴ ۱

قصه‌ی غریبی است کربلا که هر بار میخوانیش، تازه تر و داغ‌خیزتر است. قصه‌ی عشق است عاشورا؛ ناکر و تازه و تر و شور انگیز هر بار که می‌شوی. هیچ کس نیست که فصلی از این کتاب بخواند، و همه‌ی فصول جان را به چنان فصل این حادثه‌نظاره، کربلا خواندنی‌ترین کتاب تاریخ است. خدا، پیش از کعبه کربلا را ساخته‌است و پیش از آسمان، حسین. حرکت خدا و خوبی می‌خواهد از کربلا ناکر است. حرکت زیباترین روز خدا را می‌خواهد عاشورای حسین را بیدار ادراک کند.

شهرهای با تراکم عمودی و زندگی پایدار

مقدمه

به این دلایل، برخی از افراد، مجذوب ایده‌ی "ساختمان‌های عظیم پایدار" ژانگ یو^۱ و ایده‌ی آسمان خراش ۲۲۰ طبقه‌ای وی هستند.

برخی دیگر از نویسندگان به طور زیادی خود را متعهد به این ایده می‌دانند و در نوشته‌های خود به ترویج آن می‌پردازند و بدین منظور، بیانی‌هی قابل توجهی را انتشار داده‌اند:

«نیاز به فرم جدیدی از شهر است و متخصصان در زمینه‌های مرتبط، شیوه‌ها و فرم‌های مختلفی را برای رفع مشکلات پیش روی جامعه‌ی انسانی به بحث گذاشته و مورد آزمون قرار داده‌اند.

مفهوم شهرهایی با تراکم عمودی برای برخی از مردم، جذاب و برای برخی دیگر، تنفرآور است. در اصل، زندگی در ساختمان‌هایی که هر روز، صدها اتفاق جدید در آن می‌افتد برای برخی از افراد، احساس خوبی به دنبال دارد. ساختمان‌های بلندمرتبه و شهرهایی با تراکم عمودی، باعث کاهش آلودگی هوا و ممانعت از نابودی زمین‌های کشاورزی و کمربندهای سبز طبیعی شهرها می‌شوند؛ زیرا زمانی که شهر به صورت تراکم عمودی است، فاصله‌ی تردد و جابجایی در شهر، پایین است و خدمات شهری، کارایی بیشتری دارند.

آیا شهرهایی با تراکم عمودی، راهکار حیاتی برای زندگی پایدار هستند؟

همچنین شهر دارای تراکم عمودی، تمام خدمات مورد نیاز برای جاده‌های شهر دارای تراکم افقی را کاهش می‌دهد و از این طریق، شهروندان می‌توانند با پیاده‌روی به پارک‌های شهری، دسترسی داشته باشند.

1 Zhang Yue

* در بخش اجتماعی، اقتصادی و سیاسی، مهم‌ترین دستاورد این است که کاربری‌های ترکیبی، باعث تأمین نیاز شهروندان به مسکن، اشتغال، آموزش، تفریح، مراقبت‌های بهداشتی و دیگر خدمات شهری خواهد شد و همچنین افزایش بازدهی ناشی از تجمع نیروی کار و بازارهای مصرف - از طریق کاهش زمان و مسافت طی شده بین محل کار و سکونت - را در پی خواهد داشت.

برخی دیگر از دستاوردها در سه حوزه‌ی ذکر شده عبارتند از:

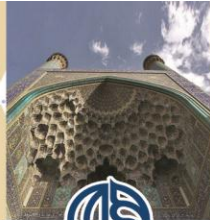
بخش زیست محیطی:

- استفاده از انرژی‌های پاک، مانند: انرژی خورشیدی، بادی، انرژی گرمایی زمین، منابع جزر و مدی، و یا انرژی زیستی حاصل از مواد گیاهی که همه‌ی این موارد می‌توانند به طور قابل توجهی به کاهش بحران‌های آب و هوا و انرژی، کمک کنند.
- استفاده از منابع انرژی محلی به منظور جلوگیری از اتلاف انرژی ناشی از جابجایی در مسافت‌های طولانی.
- حفاظت از زمین‌های قابل کشت: این ابتکار عمل که مخالف فرم توسعه‌ی پراکنده‌ی شهری است، به عنوان یکی از بزرگترین نگرانی‌های توسعه، به این موضوع اشاره دارد که زمین‌های از دست رفته و تخریب شده، امکان استفاده و بازگشت دوباره‌ی آنها وجود ندارد.

اگر چه برخی از این روش‌ها به بعضی از این مشکلات پرداخته‌اند؛ اما هنوز قادر به ریشه‌کن نمودن بحران‌های شهری نیستیم. از این رو است که ما معتقدیم شهری با تراکم عمودی، فرمی خواهد بود که می‌تواند مشکلات شهرهای ما را حل کند. اگر شهر دارای تراکم عمودی به‌طور صحیح طراحی شود، این شهر خواهد توانست احساس تعلق به مکان را برای شهروندان فراهم کرده و مهمتر از همه، حفظ و اجرای چنین فرمی از شهر، آسان‌تر و کم‌هزینه‌تر خواهد بود. شهر دارای تراکم عمودی که به‌طور صحیح، طراحی شده است به سه جنبه از مشکلات شهری، شامل: (۱) مشکلات زیست محیطی، (۲) مشکلات فرمی، و (۳) مشکلات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی پاسخ می‌دهد و دستاوردهای مهمی را در هر بخش به ارمغان خواهد آورد.

* از لحاظ زیست محیطی، مهم‌ترین دستاورد، جلوگیری از گرم شدن کره‌ی زمین، حفاظت از زمین‌های کشاورزی و حفاظت از مواد غذایی محلی، بدون نیاز به مواد نگهدارنده و یا یخچال می‌باشد.

* در بخش فرمی، باعث افزایش تراکم و فشردگی، جهت ارتقاء بهره‌وری در برج‌های بسیار مرتفع - که به صورت خوشه‌ای طراحی شده‌اند - می‌شود. این امر باعث کاهش نیاز به پیاده‌روی به میزان ۱۵ دقیقه از یک سمت پروژه و ساختمان‌ها به طرف دیگر می‌شود.

- ایجاد فرصت‌های شغلی بیشتر، با ایجاد صنایع سبز و صنایع سازگار با محیط زیست.
- ایجاد نظارت مناسب و توان پاسخگویی در برابر تخریب محیط زیست با به رسمیت شناختن ارزش‌های انسانی و زیست‌محیطی.

- ترویج سبک زندگی صحیح با تشویق شهروندان به ورزش و مقابله با بیماری‌های ناشی از کم‌تحرکی.
- با ایجاد شهرهایی با تراکم عمودی، می‌توانیم در مصرف انرژی صرفه‌جویی کرده و از جمعیت در حال رشد خود، حمایت کنیم؛ همچنین قادر خواهیم بود که از فضاهای افقی خود، جهت تأمین غذا و بهره‌وری‌های طبیعی و تفریحی محافظت کنیم.

شهر تیانمن در چین

- جای تعجب نیست که بسیاری از ایده‌ها و علاقه‌مندی‌ها به شهر دارای تراکم عمودی، توسط معمارانی صورت می‌گیرد که در شهرهای چین زندگی می‌کنند؛ زیرا که توسعه‌ی افقی شهر، مشکلات زیادی از قبیل: آلودگی هوا و تخریب محیط زیست را ایجاد کرده است. از این‌رو، محور

- حفظ آب پاکیزه، از جمله: جذب آب باران، استفاده از فن‌آوری‌های تبخیری و استفاده‌ی مجدد از آب خاکستری برای مقاصد غیر قابل شرب.

بخش فرمی:

- اختصاص سطح زمین به عابران پیاده، بدون حضور خودروها (برخلاف طرح ایجاد محل رفت و آمد زیر زمینی برای شهروندان و جایگزین کردن شهروندان به جای خودروها) و ایجاد محیط قابل پیاده‌روی برای شهروندان با دسترسی آسان به مغازه‌ها و خدمات، جهت تفریح و لذت بردن شهروندان.
- فراهم کردن حمل و نقل عمومی برای دستیابی به شهری پاکیزه با دسترسی کارآمد به اطراف شهر دارای تراکم عمودی، و ایجاد ارتباط با مناطق دور افتاده.
- در فرم شهری با تراکم عمودی و دارای برج‌های مرتفع، می‌توان با ایجاد ارتباط بین برج‌ها و فضاهای عمومی و میدان‌های شهری، تعاملات شهروندان را افزایش داد.

بخش اجتماعی، اقتصادی و سیاسی:

- ایجاد فرصت‌های فعال اقتصادی، تفریحی، فرهنگی و آموزشی با ایجاد ترکیبی از کاربری‌ها.
- با توجه به تنوع مسکن، فراهم کردن مسکن برای تمام اقشار، بیش‌تر از پیش، امکان‌پذیر است.

بسیاری از مطالعات و کتاب‌های مرتبط به این موضوع، این است که ما چگونه می‌توانیم جهانی هماهنگ ایجاد کنیم که باعث ارتقاء سلامت، پایداری، و یک زندگی شرافتمندانه برای همگان - از طریق کمک گرفتن از فن‌آوری‌های نوظهور - در شهرهایی با تراکم عمودی شود.

پارک شهر نیویورک به عنوان شهری با تراکم عمودی

از این رو نگرانی‌هایی درباره‌ی تاب‌آوری^۲ شهری وجود دارد. همچنان که برخی از محققان اشاره می‌کنند، رویای آمریکایی‌ها، داشتن خانه‌های بزرگ و وسیع با دو پارکینگ است؛ اما همچنان که جمعیت شهرها افزایش پیدا می‌کند و منابع ما کمیاب‌تر می‌شوند، این الگوی آمریکایی برای مسکن، ناپایدارتر از گذشته به نظر می‌رسد. در نتیجه، شهر فشرده، گزینه‌ای است که بایستی مورد توجه قرار گیرد.

^۲ "تاب‌آوری شهر"، به ویژگی بازگشت وضعیت شهر، بعد از وقوع بحران به وضعیت قبل از آن اشاره دارد.